

Irene Kurka · sopraan

beten . prayer

• vrijdag 20 september | 22.00 - 23.00 uur
KEIZERZAAL SINT SERVAASBASILIEK

Johannes Schachtner 1985

Messfragmente IV (2017)

voor sopraan en kleine cimbalen

NEDERLANDSE PREMIÈRE

Hildegard van Bingen 1098-1179

- O rubor sanguinis
- Studium divinitatis
- O virtus Sapientiae
- O viridissima virga

Vykintas Baltakas 1972

Incantatio (2019)

voor vrouwen- of mannenstem solo

geschreven voor Irene Kurka

in opdracht van Musica Sacra Maastricht

WERELDPREMIÈRE

Hildegard van Bingen

- Aer enim volat
- Et ideo puellae istae
- Deus enim rorem
- Sed diabolus

Walter Zimmermann 1949

Das irakische Alphabet (2005/2017)

voor stem en 7 stemvorken

op een tekst van Joachim Sartorius (1946)

NEDERLANDSE PREMIÈRE

Gelieve tussen de werken niet te applaudiseren.

bidden & smeken

19-22 sept 2019

beten . prayer

Voor haar bijzondere solo-optredens heeft de Duitse sopraan Irene Kurka inmiddels een respectabel repertoire aangelegd, onder meer op basis van compositie-opdrachten aan bekende en minder bekende componisten. Voor dit concert heeft ze het festival verzocht een opdracht te verstrekken aan de Litouwse componist en dirigent Vykintas Baltakas, tevens docent compositie aan het Conservatorium Maastricht.

Johannes Schachtner

Messfragmente IV

Messfragmente IV ontstond in de herfst van 2017 en grijpt terug op de oude liturgische vorm van de 'stille mis', waarin alleen het Kyrie, het Sanctus, het Benedictus en het Agnus Dei te horen zijn. Geheel gericht op de sopraansoliste verandert de latijnse liturgische tekst hier in een theatrale declamatie, waarin de zangeres transformeert tot een 'lyrische ik-figuur', die het werk opent met de schuldbekentenis (*Confiteor Deo omnipotenti*).

Het Sanctus wordt ondersteund door een paar cimbalen, voordat het Benedictus stilletjes opent met een citaat uit *Messfragmente II*. De stijlfiguur van de 'katabasis', het dalende lamento, dat volgens de leer van de muzikale retoriek het lijden en het verdriet tot uitdrukking brengt, wordt in het Agnus Dei tot in het extreme doorgevoerd en ontwikkelt zich tot een

vrijdag ♦ 22.00

glissando, waarin ook de woorden in klank en gebaren lijken op te gaan.

Johannes Schachtner

Messfragmente IV

Confiteor Deo omnipotenti
beato Michaeli Archangelo,
beato Iohanni Baptistae,
sanctis Apostolis Petro et Paulo,
omnibus Sanctis, et vobis, fratres,
quia peccavi nimis cogitatione, verbo,
opere et omissione,
mea culpa, mea culpa,
mea maxima culpa.
Kyrie eleison.

Ideo precor beatam Mariam semper Virginem,
beatum Michaellem Archangelum
beatum Iohannem Baptistam,
sanctos Apostolos Petrum et Paulum,
omnes Sanctos et vos, fratres, et te, pater,
orare pro me ad Dominum Deum nostrum.
Christe, eleison.
Kyrie, eleison.
Sanctus, sanctus, sanctus,
Dominus Deus Sabaoth.
Pleni sunt caeli et terra gloria tua.
Hosanna in excelsis.

*Messfragmente IV opent fluisterend
en gaat dan over op zingen.
'All music and rhythm' - Irene Kurka*

Ik belijd voor de almachtige God,
voor de heilige aartsengel Michael,
voor de heilige Johannes de Doper,
de heilige apostelen Petrus en Paulus,
voor alle heiligen, en voor u, broeders,
dat ik gezondigd heb in woord en gedachte,
in doen en laten
door mijn schuld, door mijn schuld,
door mijn grote schuld.
Heer, ontferm u over ons.

Daarom smEEK ik de heilige Maria, altijd maagd,
de heilige aartsengel Michael
de heilige Johannes de Doper,
de heilige apostelen Petrus en Paulus,
en alle heiligen, en u, broeders, en gij, vader,
voor mij te bidden tot de Heer, onze God.
Heer, ontferm u over ons.
Christus, ontferm u over ons.
Heilig, Heilig, Heilig, de Heer,
de God der hemelse Machten.
Vol zijn hemel en aarde van uw heerlijkheid.
Hosanna in den hoge.

© Hartmut Bühler

Kyrie, eleison.
Christe, eleison.
Kyrie, eleison.

Sanctus, sanctus, sanctus
Dominus Deus Sabaoth.
Pleni sunt caeli et terra gloria tua.
Hosanna in excelsis.

Benedictus qui venit in nomine Domini.
Hosanna in excelsis.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
miserere nobis.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
miserere nobis.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
dona nobis pacem.

Hildegard van Bingen

Irene Kurka wisselt in dit concertprogramma muziek uit deze eeuw af met muziek die zo'n negen eeuwen geleden geschreven werd door Hildegard (1098-1179), abdis van een benedictijnenklooster en een van de meest invloedrijke vrouwen van haar tijd. Zij onderhield briefwisselingen met (kerkelijke) hoogwaardigheidsbekleders en benaderde met haar inzichten de grondslagen van de christelijke wereldbeschouwing op een nieuwe manier. Ze werd vooral bekend door

O rubor sanguinis

O rubor sanguinis
Qui de excelso illo fluxisti
Quod divinitas tetigit,
Tu flos es,
Quem hyems de flatu serpentis
Numquam lesit.

Studium divinitatis

Studium divinitatis in laudibus excelsis
osculum pacis Ursulae virgini
cum turba sua in omnibus populis dedit.

Heer, ontferm u over ons.
Christus, ontferm u over ons.
Heer, ontferm u over ons.

Heilig, Heilig, Heilig, de Heer,
de God der hemelse Machten.
Vol zijn hemel en aarde van uw heerlijkheid.
Hosanna in den hoge.

Gezegend Hij, die komt in de naam des Heren.
Hosanna in den hoge.

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld,
ontferm U over ons.
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld,
ontferm U over ons.
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld,
geef ons vrede.

haar 'holistische' levenswijze: mens, aarde en kosmos zag zij als een samenhangend geheel. Ze verdiepte zich in de geneeskraft van kruiden en edelstenen en tekende haar visioenen op in verschillende boeken. Ook componeerde ze prachtige muziek. Enkele werken zijn in dit programma te horen en vormen een rustpunt in het drieluik van eenentwintigste-eeuwse composities van Schachtner, Baltakas en Zimmermann.

Oh, robijnrood bloed
dat uit de hoogte stroomt,
als de goddelijkheid je raakt
ben je een bloem.
De winter van de adem van de
slang kan je nooit verwonden.

De liefde van God heeft de maagdelijke Ursula
en haar aanhangers
met hoogste lof de vredeskus
onder alle volkeren geschonken.

O virtus Sapientiae

O virtus Sapientiae,
quae circuiens circuisti
comprehendendo omnia
in una via quae habet vitam,
tres alas habens,
quarum una in altum volat,
et altera de terra sudat,
et tertia undique volat.
Laus tibi sit, sicut te decet, o Sapientia.

O viridissima virga

O viridissima virga,
ave, que in ventoso flabro sciscitationis
sanctorum prodisti.

Cum venit tempus quod tu floruisti in ramis tuis,
ave ave fuit tibi, quia calor solis in te sudavit
sicut odor balsami

Nam in te floruit
pulcher flos qui odorem dedit
omnibus aromatibus que arida erant.

Et illa apparuerunt omnia in viriditate plena.

Unde celi dederunt rorem super gramen
et omnis terra leta facta est,
quoniam viscera ipsius frumentum
protulerunt et quoniam volucres celi nidos
in ipsa habuerunt.

Deinde facta est esca hominibus
et gaudium magnum epulantium.
Unde, o suavis Virgo,
in te non deficit ullum gaudium.

Hec omnia Eva contempsit.

Nunc autem laus sit Altissimo.

Oh, kracht van de Wijsheid
die alle dingen omgeeft,
die alles omvat op een weg,
die het leven inhoudt,
drie vleugels heeft u,
waarvan de een in de hoogte vliegt,
de andere de aarde besprenkelt,
en de derde overal heen vliegt.
Lof zij u, zoals deze u toekomt, oh, Wijsheid.

O allergroenste twijg,
gegroet, jij komt met het waaien van de wind
van het smeken van de heiligen.

De tijd is gekomen dat uw takken in bloei staan,
gegroet, gegroet, zij u, want de warmte van de zon
heeft zich in u verspreid als de geur van balsem.

Want in u bloeide de mooie bloem op.
Zij schonk haar parfum aan alle kruiden,
die dor waren.

Nu komen ze allemaal tevoorschijn in het volle groen.

De hemel schonk zijn dauw aan het gras
en heel de aarde barstte uit in vreugde,
want haar schoot bracht koren voort
en de vogels van de hemel
bouwden hun nest in haar.

Zo maakten ze voedsel voor de mensen
en groot was de vreugde van de disgenoten.
En zo, zachte Jonkvrouw,
ontbreekt u geen enkele vreugde.

Zie hier alles wat Eva verwierp.

Maar nu, lof zij de allerhoogste.

Vykintas Baltakas

Incantatio

De Litouwse componist Vykintas Baltakas (1972) studeerde aan de Academie voor Muziek en Theater in zijn geboorteplaats Vilnius. In 1993 zette hij zijn studie voort aan de Hochschule für Musik in Karlsruhe, waar hij compositie studeerde bij Wolfgang Rihm en directie bij Andreas Weiss. Tussen 2003 en 2006 studeerde hij filosofie aan de Katholieke Universiteit Leuven. Ook bezocht hij het Conservatoire national supérieur in Parijs en werkte hij bij het IRCAM. Als dirigent heeft Baltakas inmiddels de radio-orkesten van de Beierse omroep, het Deutsches Symphonie-Orchester Berlin, het Rundfunk-Sinfonieorchester Berlin, Ensemble Modern en Klangforum Wien geleid. Vykintas Baltakas is docent compositie aan het Conservatorium Maastricht en gastdocent aan het Koninklijk Conservatorium van Brussel. Sinds september 2016

Incantatio

Ėjo Dievas per girią, rado lizdą gyvačių.
Jų buvo raudonų, žalių, baltų.
Dievas žalią užkasė, raudoną nužudė,
baltą įsidėjo į kišenę.
Dievas išlipė ant vietos, jam įkando koją.
Nukirto galvą baltai ir patrynė roną roną.
Išėik sau savik, prakeikta gyvate,
pavida velnio, merdėk!

[Užkalbėjimas nuo gyvatės įkandimo]

leidt hij een masterprogramma voor de uitvoering van hedendaagse muziek aan de Academie voor Muziek en Theater in Litouwen.

Composities van Vykintas Baltakas zijn sterk verhalend, gebaseerd op onderzoek en manipulatie van het muzikale materiaal en veelal strak gestructureerd. Hij vertrouwt niet op een stilistische conventie, maar ontwikkelt voor elk nieuw werk zijn eigen muzikale criteria. Daarbij vertonen de meeste van zijn werken elementen van theater, humor en ironie. Over *Incantatio* zegt hij: 'De cultuur van Litouwen heeft nog altijd sterke banden met haar heidense wortels. De tekst van *Incantatio* is gebaseerd op een traditionele spreuk tegen slangenbeten. Dit soort spreuken werd achterstevoren uitgesproken wat een interessante structuur oplevert: een mooie uitdaging voor een componist om de oorspronkelijke betekenis van de tekst vorm te geven.'

God ging door het bos en vond een nest vol slangen:
rood, groen en wit.
God begroef een groene, doodde een rode
en stak een witte in zijn zak.
Toen werd hij in zijn been gebeten. Hij sneed de kop
van de witte slang af en wreef zijn wond daarmee in.
Ga weg, vervloekte slang, schaduw van de duivel,
sterf in doodsangst!

[Toverspreuk tegen een slangenbeet]

Vykintas Baltakas

Hildegard van Bingen

Aer enim volat

Aer enim volat
et cum omnibus creatures officia sua exercet,
et firmamentum eum sustinet
ac aer in viribus istius pascitur.

Et ideo puellae istae

Et ideo puellae istae
per summum virum sustentabantur
vexillatae in regali prole virgineae naturae.

Deus enim rorem

Deus enim rorem in illas misit,
de quo multiplex fama crevit,
ita quod omnes populi
ex hac honorabili fama
velut cibum gustabant.

Sed diabolus

Sed diabolus in invidia sua
istud irrisit,
qua nullum opus Dei
intactum dimisit.

Walter Zimmermann

Das irakische Alphabet

In *Das irakische Alphabet* van de Duitse componist Walter Zimmermann worden de 27 letters van het Arabische alfabet gelijktijdig uitgevoerd met een gedicht van Joachim Sartorius. Hiervoor heeft Zimmermann zangformules uit culturen uit het Nabije Oosten getranscribeerd en – in de bijbehorende intonatie – aan elkaar geregen als kralen in een parelketting. Het zingen van de formules in de nieuwe, steeds wisselende stemming vereist van de soliste een grote virtuositeit. Zij wordt daarbij ondersteund door steeds wisselende bourdons die ontstaan door het aanslaan van een van de zeven stemvorken met elk een eigen toonhoogte (resp. b 247,5 Hz | c' 264 Hz | d' 297 Hz | es' 316,8 Hz | e' 330 Hz | f' 352 Hz | fis' 371,25 Hz).
Walter Zimmermann: 'Dit werk is mijn tweede poging om de muziek van de Maghreb (het noordwestelijk deel van Afrika) in een compositie op te nemen. De vorige was alweer dertig jaar geleden. Na mijn onder-

De lucht vliegt voorbij
en vervult zijn dienst bij de hele schepping,
en blijft hoog in de lucht hangen.
De lucht wordt door zijn kracht gedragen.

En zo werden die jonge meisjes
gesteund door de meest verheven man,
als vaandeldragers van het koninklijke kind
van maagdelijke komaf.

Want God zond dauw over hen,
waar veelvoudige roem uit groeide,
zodat alle volkeren
van deze edele roem
als van edele spijsen konden proeven.

Maar de duivel, in zijn afgunst,
dreef er de spot mee,
want nooit heeft hij een werk Gods
onberoerd gelaten.

zoeksreis naar de oase van Siwa (Egypte 1975) schreef ik *Die spanische Reise des Oswald von Wolkenstein* voor bariton, ud, qanun, nay, rabab en percussie.'

Joachim Sartorius (1946) is voormalig Duits diplomaat, voormalig directeur van het Goethe-Instituut wereldwijd, voormalig intendant van de Berliner Festspiele en auteur van een aantal dichtbundels. Zijn poëzie draagt de sporen van zijn leven als wereldreiziger en gaat over Egyptische films, de maan boven Istanbul, het isolement op Cyprus of het voorjaarslicht in Boedapest. Deze plekken zijn de grensovergang naar een intieme topografie en voeren de dichter binnen in een gebied van metaforen. Wat de tijd verzameld heeft aan mythen, geschiedenissen, citaten en symbolen wordt door Sartorius gebruikt in de strijd tegen de vergankelijkheid.

Das irakische Alphabet

Er wordt gezegd dat het heiligdom van de profeet Khidr op het water van de Tigris rust. In de zomer glijden de gelovigen van de steile oever Al-Karch in de rivier op

een soort plateaus, rieten matten of dunne metalen platen, waarop brandende kaarsen zijn gemonteerd. Bij zonsondergang zien de vlammen eruit als letters van het Arabische alfabet. Elk plateau vormt daarbij een onbegrijpelijk woord. [Joachim Sartorius]

A

Al-Rasafa liegt Al-Karch gegenüber,
zwischen ihnen flackern die Wasser des Tigris.

B

Zwischen Euphrat und Tigris liegt Bagdad,
hochgewölbt, geborsten, eng. Hände verschwinden.

T

Wenn du eine Hand von mir warst, sagt der tumbere
Kalif, griffe ich nie mehr zum Messer.

Th

Tierverzierte Klinge: tiefe Anrufung
des Schleiers, der über die Sprache gleitet.

J

Djinns sitzen in der Sprache. Dem Dichter,
der liebt, machen sie sofort große Augen.

H

Das Herz, voll Heuschrecken, hüpfte,
weil es herrlich herrscht über Haut und Haar.

Ch

Charisma kommt von Anmut, die Inanna besaß.
Sie wusste von freudiger Chemie, reichlich von Chaos.

D

Hartes Land aus Durst und Träumen.
Regen, kommt Regen, wird vom Durst gelöscht.

The

'The' ist die Farbe eines Buchstabens, die nur in der Hitze
von Basra gedeiht, in den Syphons knackender Palmen.

R

Nimmst du das R aus dem irakischen Wort für Krieg,
berührst du das Wort für Liebe. Der Diktator poliert
das R.

Z

Zeit sitzt in der Sonne, sitzt und malt zwischen
Zehen ihren Lauf in den rotgrauen Zimt.

S

Von Sonne zerstörte Türme. Von Intrigen zerbrochene
Reiche. Im Schotter surren die Schergen des Herrn.

Sh

Von Palmen schwarz ist das Land. Schweres Land.
Entzweites Land. Doch seine Dichter größer als
Dynastien.

S (scharf)

Hat Enheduanna den Euphrat besungen,
süßes Wasser, weiß und süß von Milch?

V

Die parfümierten Vokale: Kettchen
um den Fuß des vertäuten Krokodils.

D (hart)

Die ungesagten Dinge stecken in den Sieben des Dursts.
Sieben Schleier hat das Dromedar, sechs Düfte,
einen Dolch.

Te

'Te' kann auch der schwere Mond sein, ein Notar,
der das Beständige in der betrügerischen Erde
beglaubigt.

I

Ishtar ist ein Geheimnis. Du,
Irrwisch, bist der Leser und die Zeichen.

U (G)

Ur ist die weiße Stadt am Grund der Zeit. Unfassbar
verschwunden, unaufhörlich im Umlaut der Dichter.

F

Arabisch ist eine Sprache des Flüsterns,
bis die Ohrläppchen rot-rot werden.

K

Ist das Knie der Schulter überlegen? Klimpern
die Dichter mit Kristallen aus Salz und aus Wort.

K

Alles – bis auf die Kindheit – holen sie nach.
Den Kranz, die Ketten, die Kronen ihres Spiegeltraums.

L

Im lamellenleichten Abend halten sie auf die Flamme
zu. Zu Tode geröstet werden die Verwegensten Licht.

M

Moschus, aus den Hoden des Kitzes gewonnen,
legt die Erinnerungen frei, sickert hinab

N

zu den Nerven der Zeit, wo die Lichtstränge sirren,
weit unter der Netzhaut: Numbata. Numena.

H

Vom Hof her, hinter Vorhängen: Hinterhalt.
Die Schlüpfwespen tätowieren den Kopf mit Trieb.

w

Die Weisen heben an die Augen weiches Wasser,
die zittrigen Sternzeichen im Wasser.

Ia

Jagdglück haben die Dichter. Was aber nutzt ihnen
ihr Land, so bedeckt von fremden Namen?

Irene Kurka

De sopraan Irene Kurka is pleitbezorger van vooral hedendaagse muziek en deelt haar kennis en ervaring in de podcast 'neue musik leben'. Vele componisten hebben werken voor haar geschreven en inmiddels heeft ze van meer dan tweehonderd composities de wereldpremière verzorgd. Irene Kurka heeft opgetreden met onder meer Schlagquartett Keulen, notabu, Hezarfen Ensemble Istanbul, musikFabrik, Klang-konzepte, Ensemble Garage en SOPRAKKORDEON.

Dit concert wordt opgenomen door L1 voor uitzending door L1, NTR (NPO Radio 4) of de Concertzender op een nader te bepalen datum en tijd | zie www.musicasacramaastricht.nl.

Sinds enkele jaren is zij intensief betrokken bij het repertoire en de concerten voor 'Stimme Solo', met muziek van onder anderen Hildegard, Nono, Berio, Cage, Lucier, Beuger, Bauckholt en Brass. Haar cd met liederen van Hildegard en John Cage (2012, co-productie Bayerischer Rundfunk) ontving lovende recensies. Haar soloprogramma *Beten* zong ze onder meer op het Huddersfield Contemporary Music Festival en in Barcelona. De cd *Beten.Prayer* verscheen in 2015, twee jaar later gevolgd door de cd *chants* voor stem solo. In 2018 verschenen *Klavierlieder* met Eva-Maria Houben en *Ohrwurm* met pianosongs van en met Moritz Eggert. Irene Kurka ontving diverse prijzen en beurzen: de Wolfram-von-Eschenbach-Förderpreis (2013) en de muziekprijs van Düsseldorf (2014). Sinds april van dit jaar is ze samenwerkingspartner van de *nmz | neue musikzeitung*.

Irene Kurka voltooide haar vocale studies aan de Musikhochschule München, de Southern Methodist University Dallas (VS) en de Universiteit van British Columbia, Vancouver (Canada). Ook behaalde ze een master middeleeuwse muziek aan de Folkwang Universität der Künste in Essen. Ze heeft les gegeven aan de Muziekacademie in Poznan, TU Dortmund, Guildhall School of Music and Drama in Londen, de Musikhochschulen in Mannheim en Wuppertal en aan Conservatorium Maastricht.

*Irene Kurka treedt ook op in Abdij Sint Benedictusberg, Vaals (Mamelis) | za 21/9 | 14.45-15.20 uur
Daarnaast is zij te horen in 'Tussen Hemel en Aarde' op NPO Radio4, live radio-uitzending vanuit Lumière Cinema Maastricht | zo 22/9 | 09.00-10.00 uur*

MUSICA SACRA MAASTRICHT IS EEN COPRODUCTIE VAN Stichting Musica Sacra en Theater aan het Vrijthof Maastricht. Filmselectie i.s.m. Lumière.

DIRECTEUR BESTUURDER Jean Boelen, directeur Theater aan het Vrijthof Maastricht
PROGRAMMACOMMISSIE Jacques Giesen (voorzitter); Jos Leussink (adviseur); Sylvester Beelaert, Fons Dejong, Susanne van Els, Bas Geerts en Lieke Wijnia
RAAD VAN TOEZICHT Jean Jacobs (voorzitter), Michel Cobben, Barbara de Heer, Bas Huyser en Eddy Klomp

PROJECTLEIDING & FONDSSENWERVING Fons Dejong **MARKETING & PUBLICITEIT** Hetty van Dongen **PRODUCTIE** Raf Meijers **REDACTIE** Philip Leussink, Jacinta Wetzter, Sylvester Beelaert en Fons Dejong **VORMGEVING** Philip Leussink **UITBALIE** Flora Minis en Susan Meisen **TECHNISCHE COÖRDINATIE** Sander Rondon **FACILITAIR** Nandi Nijsten **FINANCIËN** Jos Spauwen

MUSICA SACRA MAASTRICHT is lid van De Verenigde Podiumkunstenfestivals.

MUSICA SACRA MAASTRICHT wordt mede mogelijk gemaakt door Fonds Podiumkunsten, Provincie Limburg, Gemeente Maastricht, Theater aan het Vrijthof, Elisabeth Strouven Fonds, Stichting Kanunnik Salden Nieuwenhof, de Vrienden van Musica Sacra Maastricht en alle (concert-) locaties en samenwerkingspartners. De activiteiten worden mede mogelijk gemaakt door anonieme giften van particulieren. **MEDIAPARTNERS** NPO Radio4, NTR, KRO NCRV, L1, Dagblad de Limburger, RTV Maastricht.

STEUN HET FESTIVAL Voor een bijdrage vanaf € 40 geniet u als Vriend van Musica Sacra Maastricht vele voordelen. Zie voor meer informatie en aanmelding www.musicasacramaastricht.nl/vriend.

STICHTING MUSICA SACRA Vrijthof 47, 6211 LE Maastricht
info@musicasacramaastricht.nl • www.musicasacramaastricht.nl

[facebook.com/MusicaSacraMaastricht](https://www.facebook.com/MusicaSacraMaastricht) • [@FestivalMSM](https://twitter.com/FestivalMSM) | #MSM2019